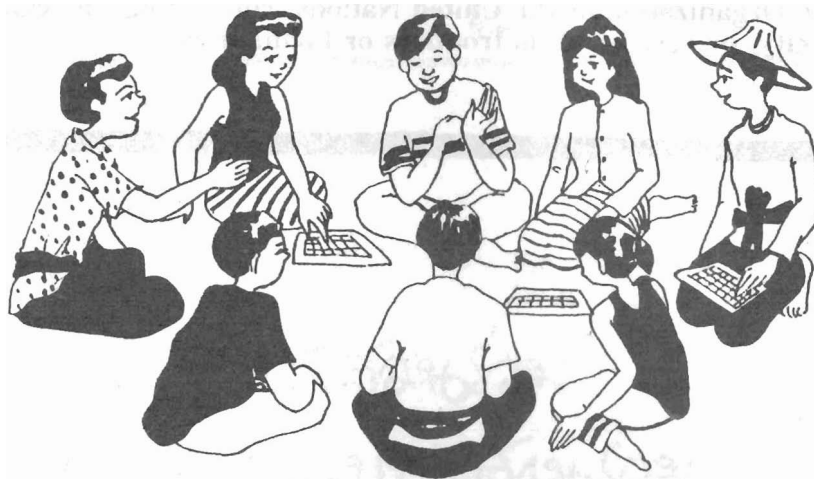

หยิ่งรากชีวิตชนบท

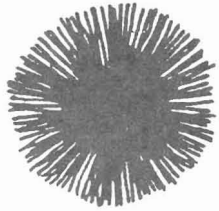

หญิงรากชีวิตแบบท

พัชนี นาทประชา และ อเล็กซานดรา สตีฟเฟน

ถอดความโดย สุนทร สุพันธ์ชัย และ วิศน์ ศิลตระกูล

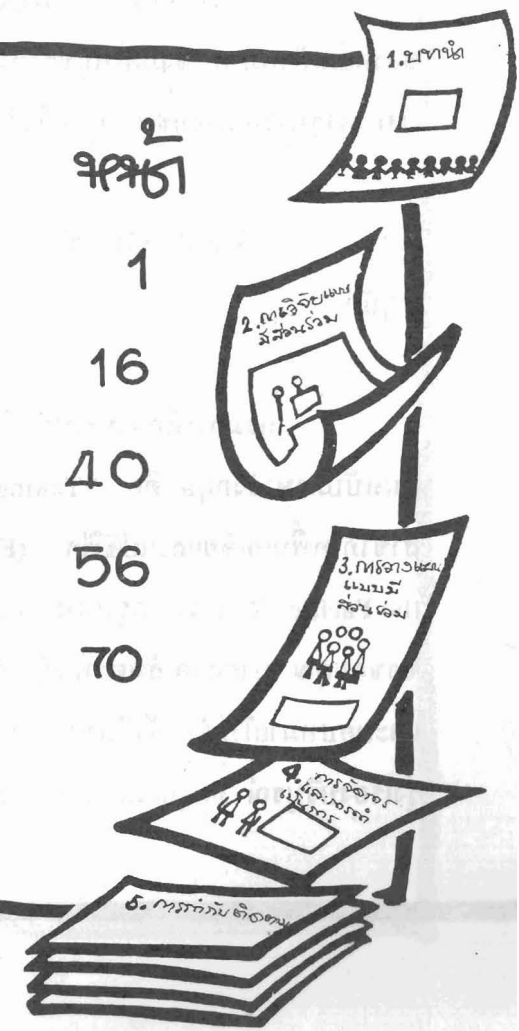

The designations employed and the presentation of material in this publication do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of the Food and Agriculture Organization of the United Nations concerning the legal status of any country, territory, city or area or of its frontiers or boundaries.

ดัดแปลงภาพและจัดรูปเล่ม นรรจพร ชนุดนอม และ เจษฎา เจตน์ทงการ
จัดพิมพ์ต้นฉบับ สุภา รุ่งเรืองปริบูรณ์ และ ประสพพร สอนพูน

สารบัญ

ข้อ	หัวข้อ	จำนวน
I	บทนำ	1
II	ประวัติระบบมีสื่อร่วม	16
III	โครงสร้างระบบมีสื่อร่วม	40
IV	การจัดเตรียมและติดตั้งระบบ	56
V	บทเก็บข้อมูล	70

คำนำ

งานการศึกษาออกโรงเรียนนั้น เป็นงานที่ต้องดำเนินการอย่างกว้างขวางให้ครอบคลุม และตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีตีใหม่ของการจัดการศึกษาออกโรงเรียนนั้น เน้นการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานของหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน อย่างไรก็ตามก็คือคุณค่าของการจัดการศึกษาออกโรงเรียน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมากที่สุด

หนังสือ "หยั่งรากชีวิตชนบท" นี้ ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างดีถ้วน ควรค่าแก่การศึกษาและนำไปปฏิบัติ

กรมการศึกษาออกโรงเรียน ขอขอบคุณ คุณพัชนี นาคประชา และ คุณอเล็กซานดรา สตีเฟน ซึ่งเป็นผู้เขียนต้นฉบับภาษาอังกฤษ คือ "Taking Hold of Rural Life" จัดพิมพ์โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ นักงานสาขาภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (Food and Agriculture Organization of the United Nations Regional Office for Asia and the Pacific (RAPA) กรุงเทพฯ พ.ศ. 2534 ขอขอบคุณผู้แปล คือ อาจารย์สุนทร สุพันธ์ชัย และ อาจารย์วิศนี ศิลตระกูล ขอขอบคุณ นายสงัด สันตะพันธุ์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้ให้การสนับสนุน ดูแล และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการ คือ คุณนรรจพร ชนุดหอม เขียนภาพโดยปรับใหม่ให้มีสิ่งแวดล้อมเป็นไทย ๆ คุณสุภา รุ่งเรืองบริบูรณ์ จัดรูปเล่ม และ คุณร่วมมิตร คำผา บรรณาธิการกิจต้นฉบับ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน ขอขอบคุณโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน ที่ได้กรุณาให้เจ้าหน้าที่ของโครงการตรวจแก้ไขข้อความและปรับปรุงรูปเล่มจากต้นฉบับเดิม เพื่อเพิ่มความชัดเจนและเหมาะสมกับสภาพงานพัฒนาของประเทศไทยให้มากขึ้น คือ คุณพัชนี นาดประชา คุณพรทิพย์ รัตนศิริ ร่วมกับ คุณจุฑามาศ ราชประสิทธิ์ จากมูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา ตรวจแก้ไขและดัดแปลงเนื้อหา คุณเจษฎา เจตน์ทยากร แก้ไขรูปภาพและจัดรูปหน้าให้เหมาะสมกับข้อความที่แก้ไข และ คุณประสพพร สวนพุด ผู้พิมพ์และจัดตัวหนังสือให้เข้ากับการจัดรูปหน้า

กรมการศึกษานอกโรงเรียน หวังว่าหนังสือนี้จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

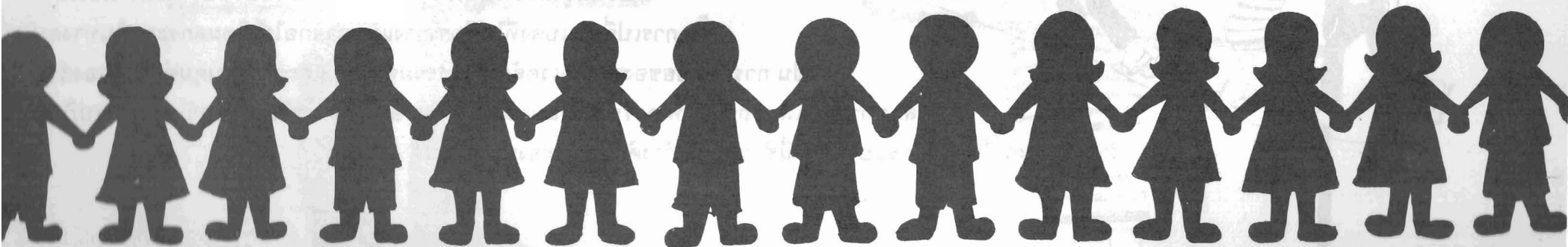
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

2536

บทนำ

การพัฒนาชนบทแบบมีส่วนร่วม คือการที่กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านมีส่วนในการพัฒนาตนเอง เจ้าหน้าที่สนามที่เชื่อในการทำงานแบบมีส่วนร่วมเชื่อว่าการทำงานในลักษณะนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในบทนี้จะได้พูดถึงแนวคิดที่สำคัญ ๆ ตามหัวข้อต่อไปนี้

- การพัฒนา
- การมีส่วนร่วม
- การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ
- สิ่งที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ
- เป้าหมายของการพัฒนา

1. ทฤษฎีชุมชน

ชุมชน

งานตามแผนที่วางไว้ กระบวนการนี้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน

การพัฒนาคือกระบวนการ
เปลี่ยนแปลง การพัฒนา รวมถึง
การปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมี
ผลกระทบต่อมาตรฐานการดำเนินชีวิตและ
คุณภาพชีวิตของประชาชน กระบวนการเปลี่ยน
แปลงที่มีการวางแผนจะวางเป้าหมายไว้ชัดเจนในการที่จะ
ปรับปรุงสิ่งจำเป็นพื้นฐาน ตลอดจนเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี
ขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีการวางแผนอาจก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ
เช่น การถดถอยของสภาพแวดล้อม การรวมอำนาจ และการควบคุมอำนาจของส่วน
กลาง การสูญเสียสถานภาพ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เอื้อให้มีการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงาน

2. ทฤษฎีส่วนร่วม

3

การมีส่วนร่วมคือ กระบวนการที่ประชาชน
เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการ
พัฒนาชุมชนของเขา ซึ่งหมายถึงว่าเขาจะ
ต้องเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องดังต่อไปนี้

- การวิจัย
- การวางแผน
- การดำเนินการและการจัดการ
- การติดตามและประเมินผล
- การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้บรรลุ
ผลตามเป้าหมายของกลุ่มนั้นเกิดขึ้นใน
สามระดับคือ ระดับแรกเป็นการเข้ามา
มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการให้อย่างเดียว
ระดับที่สูงขึ้นมาอีกระดับหนึ่งคือการเริ่ม
รวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน และ
การมีส่วนร่วมในระดับสูงสุดนั้นคือการที่
ประชาชนตระหนักแน่ชัดว่าเขาต้องเป็น
ผู้ควบคุมสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อ
ชีวิตความเป็นอยู่ของเขาได้

บทบาทของทรงตั้งคำถาม : คำถามที่สำคัญ

- ชวนบ้านตัวเองให้มีส่วนร่วมในชม
- อะไรคือสิ่งที่ช่วยสนับสนุนหรือขัดขวางการมีส่วนร่วมของบ้าน

- ชวนบ้านที่มีใจและตั้งใจที่จะร่วมทำกิจกรรมทำโอมาชาหรือไม
- อะไรเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้บ้านที่มีใจและตั้งใจร่วมทำกิจกรรมทำโอมาชา

- ชวนบ้านที่มีริเริ่มและมีส่วนร่วมกับครอบครัวในกิจกรรมทำโอมาชาหรือไม
- มีปัจจัยอะไรที่ช่วยส่งเสริมสิ่งเหล่านี้...

การสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมและการคงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สืบเนื่องต่อไปได้นั้น เจ้าหน้าที่สนามจะต้องรู้จักตั้งคำถามสำหรับตนเองเพื่อที่ตนจะสามารถช่วยให้ประชาชนรู้จักตั้งคำถามกับสิ่งที่เขาทำและกับกิจกรรมพัฒนาที่ร่วมกันทำ ในที่นี่ได้นำคำถามที่สำคัญบางคำถามมาให้ไว้เพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่สนามใช้ สิ่งที่ควรระลึกไว้เสมอก็คือสถานการณ์ในชุมชนนั้นมีความซับซ้อนคำถามที่ดีคำถามหนึ่งอาจนำไปสู่คำถามอื่น ๆ ได้อีกมากมาย การตั้งคำถามที่สามารถถามต่อไปได้เรื่อย ๆ นั้น จะช่วยให้เห็นแนวทางซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มได้